

interdiac

**Pozsonyi nyilatkozat
a diakóniáról és a társadalmi kirekesztésről
a Közép– és Kelet–Európai Régióban**

Poszony 18.3.2010

Pozsonyi nyilatkozat a diakóniáról és a társadalmi kirekesztésről

a Közép– és Kelet–Európai Régióban

Bevezetés

Ez a nyilatkozat az interdiac (Az interdiacról bővebben tájékozódhatnak a www.interdiac.eu weboldalon) által szervezett tanácskozások és egy képzési folyamat eredményeképpen született, amelyben az Interdiac közép–kelet–európai tagjai és együttműködő partnerei vettek részt. A megalkotás folyamatának része volt egy kutatás a régió országaiban folyó diakónia gyakorlatáról és szükségleteiről, és egy kétéves közös munka a partnerekkel, amelyben meghatároztuk a képzés és a fejlesztés prioritásait. Ez szükségszerűen magába foglalta a célokra és módszerekre és az egyház diakóniájának és szociális tevékenységnek struktúrájára való reflektálást. Speciális kontextuális kihívások megvizsgálására is sor került. Mindez egy hat hónapig tartó képzési modulba lett beépítve „Diakónia, részvétel és társadalmi befogadás” címmel, melyben a résztvevők maguk is képviselték különbözőségük gazdagságával a régiót, és a témát elméletben és gyakorlatban is elmélyítették. Az Interdiac hallgatói, illetve 55 tagjának és partnerszervezetének a képviselői találkoztak Pozsonyban 2010. március 14-18. között és tovább foglalkoztak a témával. Ez a nyilatkozat egyben a közösen megtett út összefoglalója, amely **másokat is arra hív, hogy bekapcsolódjanak ebbe a folyamatba, amelyben a régióban és azon kívül tapasztalható társadalmi kirekesztésre adott válaszok kialakítása, és ezen felül a kirekesztést nem toleráló társadalom és gazdaság kimunkálása folyik.** Az Interdiac tapasztalatai alapján azt mondhatjuk, hogy ehhez szükség van mély személyes változásokra és társadalmunk, valamint gazdaságunk szerveződési módjának megváltozására is. Ugyanakkor a diakóniában és az egyházban is változásokra van szükség. Közös kihívásunk a halaszthatatlan változásokat előidéző konkrét tevékenységek kidolgozása a kirekesztésben érintett emberekkel és a polgári társadalommal együtt.

Konferenciánk kapcsolódik egyrészt a „2010 a Szegénység és Szociális Kirekesztés Leküzdése Európai Éve” programhoz, másrészt a nagy jelentőségű politikai és gazdasági rendszerváltás 20. évfordulójához, amely a régió minden országát, egész Európát, és a kontinensen kívüli országokat is érintette. Itt az ideje annak, hogy számot vessünk, és keresztyén szempontból felmérjük és értékeljük a változásokat azok szemével nézve, akik Jézus szavai szerint a „legkisebbek”, akik nem rendelkeznek hatalommal és forrásokkal. Nincs arra lehetőségünk, hogy a teljesség igényével végezzük el azt a feladatot, melyet a mai kihívások elének tárnak, de közös munkánk kiváltságos helyzetet teremtett számunkra, mivel az Interdiac project folyamatában résztvevő csapat minden tagjának van kapcsolata a társadalom peremére sodródott és kirekesztett csoportokkal. Ezért az Interdiac megközelítésének az alapja a fizetett és önkéntes munkatársak tevékenysége, valamint a társadalmi kirekesztés áldozatainak tapasztalata.

Kontextuális kihívások

A régióban történt rendszerváltás 20. évfordulója kapcsán meg kell említenünk, hogy akkor az egyik legfontosabb feladat, az egyházak diakóniájának és szociális tevékenységének újjáalakítása, és a civil

társadalom kialakítása volt. Ma már láthatjuk, hogy még hosszú út előtt állunk ebben a folyamatban. A civil társadalom gyakran még törekeny és a diakónia sem teljesen elismert a régió egyes területein. Ennél még fontosabb, hogy a rendszerváltás sok olyan problémát hozott, amely újnak számított ezen a területen, mint például a munkanélküliség és a hajléktalanság. Továbbá olyan, az előző rendszerben elrejtett gondok láttak napvilágot, mint a fogyatékkal élők, vagy a hosszú távú gondozást igénylő személyek ellátása. Mindez a diakóniát kétszeres kihívás elé állította. Természetesen a változásokból eredő károk szintje országoként eltérő és egyes esetekben a jóléti rendszer igen fejlett. Részben ez az országok európai és globális gazdaságban levő helyzetétől függ, de kapcsolódik a 20. század elejéről eredő tradíciókhoz, amelyek különbözőképpen hatottak a változási folyamatra.

Ezek mellett a folyamatok mellett, amelyek főleg a szabad piacgazdasághoz és az új individualizmus megjelenéséhez kapcsolódnak, más, tragikus események is zajlottak a régióban, amelyekkel diakóniai szervezeteknek, egyházaknak és civil szervezeteknek (egyesek keresztyén indíttatással) birkóznuk kellett. Ki szeretnénk emelni az elmúlt 20 évben zajlott európai háborúkat és országokon belüli összetűzéseket. Ezek az események sok személyt és közösséget kényszerítettek lakóhely-változtatásra, sokan elszakadtak otthonuktól. Az említett esetek mellett más politikai események is erőszakhoz, elnyomáshoz és szenvedéshez vezettek. Nyilvánvaló, hogy ezeknek az eseményeknek a következményei és más, jelenleg is fenyegető veszélyek a szociális igazság, az emberi jogok és a diakónia fő kihívásai maradnak.

Emellett az elmúlt két évben tanúi voltunk a gazdasági válság messzeható következményeinek. A válság nyugaton kezdődött, de világszerte kihatott emberekre és közösségekre. Sok társadalmi haszon, amely évek alatt épült ki, egyik napról a másikra eltűnt. Nyilvánvaló az az általános igazság, hogy ebben a gazdasági válságban a gyengébb személyek, csoportok, és országok szenvedtek legjobban. A válság, a maga kegyetlen módján felfedte, hogy sok ország gazdaságilag külföldi pénzintézetektől és politikai hatalmaktól függ.

A diakónia

A diakónia egy átfogó fogalom, amely a keresztyének személyes és közösségi életében gyökerezik. Kifejezi azt a küldetést, hogy odafigyeljünk „a másik ember” szükségleteire. Ez az alapja a közös munkának. Az Interdiac eddigi tevékenysége során kutattuk a diakónia megjelenésének különböző módjait is. Például a diakóniát képviselhetik diakóniai szervezetek vagy civil szervezetek melyeket egyházközségek vagy keresztyének egy csoportja alapított. Szerveződhet mint az intézményes egyház vagy egy ökumenikus testület része, de megjelenhet úgy is mint egyház által alapított független szervezet. A megjelenési forma függ a történelmi adottságoktól, a társadalmi környezettől és az egyházzal alkotott felfogástól.

A diakónia megközelíthető úgy is mint egy olyan életfelfogás, amely cselekedetté formálja a Jézus Krisztus és Isten országa iránti, Szentlélek által megerősített elkötelezettséget. Spirituális alapokon nyugszik, gyökerei az egyházban vannak, de együttműködik másokkal akiknek hasonló céljai vannak. A diakónia azon dolgozik, hogy:

- szolgáljon a mindennapi életünkben válságba került és anyagi vagy lelki szükségleteikben hiányt szenvedő emberek felé, és számukra minőségi szociális és más szolgáltatást biztosítson. A diakóniában fontos azoknak a részvétele és felhatalmazása, akik felé a szolgálat irányul.

- olyan kultúrát teremtsen, amely a megosztáson alapszik, és tiszteletben tartja a sokféleséget és a részvételt.
- emberi közösséget építsen, de közben tiszteletben tartja minden személynek az Isten képére való teremtettségéből fakadó emberi méltóságát.
- tegyen az igazságért és az elnyomás megszűnéséért, azokkal és azokért akik gazdasági vagy társadalmi igazságtalanság miatt vagy más okból szenvednek.
- alakítsa a politikai és gazdasági szempontok fontossági sorrendjét, és másokkal együtt, egy aktív demokráciát alakítson ki, amely tiszteletben tartja az emberi jogok minden területét.

Az interdiac programban azon dolgozunk, hogy megvalósítsuk a diakónia ezen alapcéljait figyelemfelkeltéssel, képzéssel, kutatással és fejlesztéssel.

A diakónia és a társadalom aktuális kihívásai Közép– és Kelet–Európában

Az Interdiac tanácskozásának résztvevői a gazdasági válság következményeit nevezték meg mint a legnagyobb kihívást a régió szinte minden országában. Nyilvánvaló, hogy egyes országokat és csoportokat jobban sújtott, mint másokat. A széleskörű munkanélküliség és a munkanélküli segély elégtelensége vagy hiánya sok családot és közösséget adósságba és szegénységbe taszított. Ezenfelül több egészségügyi és jóléti szolgáltatás csökkent vagy megszűnt, a bérek csökkentek, a munkafeltételek romlottak sok munkás számára – beleértve a humánszolgáltatás szakembereit is. Egyes esetekben a diakónia is súlyos károkat szenvedett a válság miatt. A válság árát részben a legsebezhetőbbek fizetik meg, akik nem voltak annak okozói, és azok akik közvetlenül velük dolgoznak. Az országtól függően más fontos kérdések is jelen vannak, melyeket a diakóniának és más szociális szereplőknek kell nevükön nevezniük, például az elterjedt „vad kapitalizmus kultúráját”, mely gátolja a gazdasági és szociális fejlődést. Vannak országok ahol politikai válság van a hatalommal való visszaélés és a korrupció miatt, vagy azért mert egy kisebb csoport kisajátítja a hatalmat. Mindehhez társul a háborúk és belső konfliktusok hosszú távú hatása, melyek sötét árnyékként vetülnek emberekre és közösségekre és „folyamatos süllyedő érzést” eredményeznek. A régió számos részén a civil társadalom akadozva működik, és nem élvez társadalmi megbecsültséget, ami felerősíti az elidegenedést és csökkenti az önértékelést ezáltal elvesz egy fontos eszköz, amelynek a segítségével az emberek hatékonyan léphetnének fel helyzetük megváltoztatása érdekében.

Diakónia konkrét kihívásai

A képzés résztvevői szerint és az interdiac partnerek visszajelzése alapján a következő kérdésekkel szembesülnek nap mint nap :

- növekvő hosszútávú, a gazdasági struktúra változásából fakadó munkanélküliség és munkanélküliség a fiatalok között
- növekvő szegénység főleg a gyermekek és az idősök körében
- növekvő személyes és családi eladósodás
- növekvő családon belüli erőszak
- hajléktalanság, amely egyre több személyt és családot érint
- a családi szerkezet és a generációk közötti szolidaritás felbomlása
- alkohol- és szerhasználat

- AIDS/HIV kapcsán tudatosság növelése és a betegség kezelése
- kisebbségeket érintő negatív hatások
- a kivándorlók és a hazatelepülők problémája
- a menekültek és elüldözöttek újabb és újabb problémái
- az emberi méltóság egyre szélesebb körben történő elhanyagolása és a peremhelyzetben levő emberek és csoportok felé irányuló megvetés.

Ezekkel a kihívásokkal csak a diakónia új formáinak megtervezésével és kialakításával lehet megbirkózni. Az Interdiac eddigi munkájában, beleértve a kutatást, képzést és a pozsonyi tanácskozást, felismerte a diakóniai gyakorlat változtatásának szükségét. Támogatjuk a társadalmi környezet megfelelő elemzésének folyamatát, amire később a munkamódszereket alapozhatjuk. Ez azt jelenti, hogy nem csak egy felhasználó vagy egy csoport szükségleteit elemezzük, hanem a tágabb környezet elemzését is végeznénk.

A fenti kihívásokkal csak úgy tud megbirkózni a diakónia, ha nem csak egyénekkal és családokkal foglalkozik, hanem támogatja befogadó közösségek létrehozását. Ezzel egyben a segítettől elmozdul a felhatalmazás felé. Az azonnali anyagi segítségnyújtásról a figyelem a munkára, munkavállalásra és a közösség gazdasági fejlesztése felé kell, hogy forduljon. Ez azt is jelenti, hogy munkálkodni kell azon, hogy a minimálbér biztosított legyen mindenkinek és minőségi szolgáltatások elérhetőek legyenek azok számára, akinek szükségük van rá. Végül ez azt is jelenti, hogy a diakónia nem csak azokkal a kérdésekkel fog foglalkozni, melyekkel a gazdasági és szociális kontextus áldozatai szembesülnek, hanem dolgozik azon is, hogy a társadalom ne hozzon létre áldozatokat.

Következtetések a diakóniára és a keresztyén társadalmi tevékenységre nézve

A tanácskozás résztvevői felismerték annak szükségességét, hogy kiterjesszék munkájukat egy szélesebb kontextusra, és új stratégiákat alkalmazva foglalkozzanak a társadalmi kirekesztéssel. Az egyik legfontosabb szempont, amely kifejezésre jutott a megbeszélések alatt, hogy a diakóniának és a keresztyén társadalmi tevékenységnek alaposabb és szakszerűbb helyzetelemzésre van szüksége. A múltban sok tevékenység indult el előzetes elemzés nélkül, és ez rövid távú, hatástalan akciókhoz, sikertelen projektekhez és kiégéshez vezetett. Néhány esetben az adományozó szervezetek a projekteket a saját és nem a helyi szempontok szerint „irányították”. A diakóniának ki kell fejlesztenie egy olyan munkastratégiát, amely a kirekesztett emberekkel és közösségekkel a kirekesztett emberekért és közösségekért munkálkodik, hogy változást hozzon különböző szinteken, a helyitől kezdve a nemzeti és a nemzetközi szintig. Ahhoz, hogy az újonnan felmerülő szükségletekre reagáljon, vagy új munkamódszereket dolgozzon ki, a diakóniának nyíltságra és rugalmasságra van szüksége. A diakónia és a keresztyén társadalmi tevékenység számára fontos, hogy dolgozzon stratégiai munkakapcsolatok kiépítésén a civil társadalommal és a dialógus kialakításán a diakóniai cselekvők és állami/politikai erők között. Ezáltal egyszerre az egyéneken, a közösségeken és ezeken túl, a társadalomban és a gazdaságban megjelenő változás előidézéséhez való képességet is fejlesztjük. Szükség van a diakónia és a keresztyén társadalmi tevékenység karakterének erősítésére és a róluk alkotott elképzelés pontosítására a jobb megértés érdekében. Ökumenikus és a participációs elven kell működni és ki kell alakítani az egyházak együttműködéséhez szükséges platformokat a tapasztalatok megosztása és az összefogás erősítése érdekében.

A tanácskozás arra a következtetésre jutott, hogy a társadalmi kirekesztés legyőzéséért és megelőzéséért szükség van egy új, értékközpontú szemléletre a társadalmi és gazdasági kérdésekben. A keresztyén értékek felől nézve kritikusán szemléljük a jelenlegi növekedési modellt, ami az individualista fogyasztáson alapszik és növekvő egyenlőtlenséghez vezet. Ez elkerülhetetlenül még több szegénységet és kirekesztést eredményezett. Ennek a gazdasági modellnek az értékszemlélete kikezdi a családi és közösségi életet, amelyek az egészséges társadalom alapjai. Ezért a diakóniának és más keresztyén szociális szervezeteknek másokkal együtt kell dolgozni egy olyan gazdaságért, amely az emberek szolgálatában van.

Következtetések az interdiac számára

Az interdiac tagjai és a partnerszervezetek segítségével ki fogja dolgozni, mi következik a tanácskozás megállapításaiból, és arra hív más diakóniai és civil szervezeteket is, hogy csatlakozzanak ehhez a folyamathoz. Erre a következő lehetőségeket kínáljuk fel:

Hálózatépítés:

- **Hálózatépítés és tapasztalatcsere** a kutatások, elemzések és támogató kezdeményezések (pl. „követéses” szakmai gyakorlat) alapján támogatott helyi, országos és nemzetközi tevékenységek erősítésére

Képzés és támogatás fizetett és önkéntes dolgozók részére:

- Felkutatni az **önkéntesek képzésének** és az önkéntesek munkáját kísérők képzésének lehetőségeit helyi szinten.
- Folytatni a **participációs szemléletű** képzés kialakítását az egyénekekkel és közösségekkel folyó munkában és a tanuló-központú szemlélet kialakítását a reflektív gyakorlatra való felkészítésben.
- A reflektív gyakorlatról „Interdiac szemléletű” képzéseket tartani **a fizetett és önkéntes munkát végzők szupervízorainak**, kialakítani a mentorálás, illetve a különböző településeken dolgozók közötti kölcsönös támogatás kultúráját és rendszerét.

Képzés a stratégiai szintű fejlesztés támogatásához:

- Egyeztetés a partnerekkel a diakónia és keresztyén szociális tevékenység **fejlesztési stratégiájáról**
- A **társadalmi és gazdasági elemzés** oktatásának kialakítása;
- Olyan helyi kezdeményezések előmozdítása, amelyek összekapcsolják a gazdasági és szociális tevékenységet a legjobban sújtott városi és vidéki lakóközösségeket a **közösségi gazdasági fejlesztésre** irányuló képzésekkel;
- A diakóniának a **közéletre és a politikára hatást gyakorló participációs szemléletű tevékenységének** kifejlesztéséhez szükséges készségek és stratégiák kialakítása;
- A munkaközösség fejlesztésére, projektfejlesztésre és irányításra, monitorozásra, értékelésre, egyes területeken szakmailag kiemelkedő és az adott helyzetre megfelelő segítséget nyújtó szervezetekkel kialakítandó kapcsolatok témájában vezetett **képzések támogatása**.

Kutatás és fejlesztés:

- A **kontextuális diakónia kutatási és fejlesztési projektjének kidolgozása** a régióban beleértve az összehasonlító elemzést és munkamódszereket, a projekt összekapcsolása egyetemi fakultásokkal, az eredmények felhasználása a képzésben és a politikai tevékenységben.

Az interdiac elkötelezett abban, hogy tagjait és partnereit támogassa, hogy a régióban olyan társadalmakért és gazdaságokért tevékenykedjen, amelyek senkit sem rekesztenek ki és támogassa a szociális munka participációs szemléletű és felhatalmazó jellegű modelljeit.

Az interdiac hívja az egyházakat, ökumenikus szervezeteket, képzési intézményeket és más hasonló szervezeteket, hogy csatlakozzanak a nyilatkozatban foglaltak megvalósításához.

Nemzetközi Diakóniai és Szociális Munkás Akadémia, Közép-Kelet Európa (interdiac)

Az **interdiac** egy új, közép-kelet európai képző intézmény, amely a régióban működő tíz partnerszervezettel közösen alakít ki új oktatási programokat, kutatást, fejlesztéseket és hálózatokat azzal a céllal, hogy a helyi diakóniai és szociális tevékenységet támogassa.

Az **interdiac** célja, hogy minőségi, nemzetközi környezetben végzett oktatással járuljon hozzá az élethosszig tartó tanuláshoz. Támogatjuk a célirányos kutatást, fejlesztést és csereprogramokat is, amelyek erősítik a régióban végzett diakóniai és szociális tevékenységet. Az **interdiac** szemlélete az, hogy a tanulás a tanulók motiválásával kezdődik és a diakónia által képviselt értékeken nyugszik. A diakónia által képviselt értékek azt jelentik, hogy az **interdiac** hangsúlyozza:

- minden ember emberi méltóságának védelmét és megőrzését, és a klienst a diakónia és a szociális munka alanyának (nem a tárgyának) tekinti;
- hogy szükség van képességekre és célkitűzésekre a kirekesztett és peremhelyzetbe került emberek bevonásához és felhatalmazásához;
- hogy szükség van a társadalmi kirekesztés elleni és a multikulturális társadalomért való küzdelemre és a társadalmi változások előmozdítására.

Az **interdiac** oktatási tevékenysége:

- Az **interdiac** egy új nemzetközi bachelor képzés kialakítását kezdte el a diakóniai és szociális közösségi fejlesztő munka témakörében;
- Az **interdiac** már megvalósított egy újszerű, öthónapos, akkreditált képzést „Társadalmi bevonás, participáció és diakónia” témában.
- Az **interdiac** egy egymáshoz kapcsolódó, mobil, a térségben alkalmazható, szemináriumokból és műhelymunkából álló program kiépítésén dolgozik.

Az **interdiac** alapítói:

- Sziléziai Diakónia (Slezská Diakonie), Cseh Köztársaság
- A Helsinkai Diakonissza Intézet Alapítványa (The Foundation of Helsinki Deaconess Institute), Finnország

Elérhetőségek:

International Academy for Diaconia and Social Action, Central and Eastern Europe, o.p.s. (interdiac)

Dukelská 264/5
737 01 Český Těšín
Cseh Köztársaság

www.interdiac.eu

Igazgató: Janka Adameová
office@interdiac.eu
+420 731 401449

Programkooridántor: Jolana Rucká
programme.supporter@interdiac.eu
+420 731 685672

Oktatási vezető: Tony Addy
education@interdiac.eu
+358 40 765 9025